

Nova

Samouprava

Glasiló gospodarstva, prosvete in politike.

Izhaja
vsakega 15. v
meseču.

Naročnina do
konca leta 1928
20 Din.

Številka pošto-
tekovnega urada
Ljubljana 12.592.

Uredništvo
in upravníštvo:
Kočevje št. 18.

Telefon šte. 5.

Oglasi:

mali beseda 2 Din,
sicer po dogovoru.
V uredniškem delu
vrstica Din 10.—

Razkroj.

Kočevje, sredi maja 1928.

Mala in po deželah razkosana je bila predvojna Slovenija, toda odlikovala se je navzlic vsem malenkostnim razmeram: po čistosti javnega življenja in načelnosti političnih strank, pri čemur se je smotreno delovalo na ojačenje naše gospodarske pozicije.

Zgodovinar, ki bo čez kakih petdeset let motril v objektivni perspektivi povojni razvoj Slovenstva v lastni državi, bo stal pred skoro zagonetnim pojavom, da je obeleženo prvo desetletje žitja Slovencev v lastni državi z idejno političnim razkrojem strank in stalnim razkrajanjem gospodarstva. Ako bo njegovo motrenje strogo, bo lahko ugotovil, da je idejnemu in gospodarskemu razkrajanju bil predhodnik splošen upad javne in zasebne morale ter da so se v tem deceniju pokazali v slovenskem plemenu v tem oziru vsi bistveni znaki propadanja, dekadence.

Morda bo ta ali oni smatral te naše ugotovitve za pretirane. Toda samo pogledjmo v našo politiko in gospodarstvo. V politiki smo imeli pred vojno tri vodilne stranke, ki so v glavnem tudi po vojni obdržale to svojo pozicijo, ker do odločilnih novih formacij ni prišlo: socialnodemokratsko, klerikalno in liberalno. Najbolj dogmatska je bila prva; prvi njeni voditelji, tako idejni (Dr. Drmota, Dr. Lončar) kot organizatorni (Čobal itd.) so bili idealisti in možje načel. Zato je stranka uživala izreden ugled; njen vpliv na javne posle, zlasti pa na mladino, je bil znatno večji kot njeno število. Stranka je vlekla z idejo in doslednostjo. Polagoma so pa dobili v stranki premoč vodje njenih gospodarskih naprav: denar. Tisti trenutek, ko se je težišče socialnodemokratske stranke preneslo od idejnega torišča na voditelje njenih gospodarskih ustanov, je postala stranka štacuna. Idealisti so se odtegnili, štacunarji so se pa razdelili po poslovnih interesih. Zato je stranka danes popolnoma na tleh brez upa poživitve na tej podlagi. Rešila bi jo samo eventualna temeljita operacija et in capite et in membris.

Isto pot gre dična SLS. Mehanično pridigovanje v „Rimskem Katoliku“, da mora rimskokatoliška ideja obvladati ne samo zasebno in družinsko, ampak tudi vse javno življenje katolika in da mu mora biti vodnica in sodnica tudi na znanstvenem in umetniškem polju, je na kosmopolitično tedanje slovensko inteligenco delovalo bolj humoriistično nego resno, vendar pa je s pomočjo politične vzgoje nove kaplanske generacije pod vodstvom Dr. Janeza Ev. Kreka v ljubljanskem semenišču rodilo polagoma novo idejo: krščanski socializem, poživitev altruizma ter prinos načelnosti in doslednosti tudi v javno življenje z zdravim načelom samopomoči v obliki združništva. Številne hranilnice in posojilnice po deželi, pa tudi konzumna in izobraževalna društva so otroci te dobe. Prvikrat se je takrat strnilo slovensko ljudstvo v politične, gospodarske in kulturne organi-

zacije pod enotnim vodstvom in z eno idejo. S prevzemom deželnega odbora kranjskega se je začela za to gibanje nova doba: praktičnega udejstvovanja. Kot večini v politične svrhe gospodarsko organiziranim strankam se je zgodilo tudi SLS: premoč v stranki so dobili voditelji gospodarskih in finančnih podjetij. Ne sicer v tisti meri kot pri socialnih demokratih, ker obstoja nadzorstvo iz duhovniških krogov, vendar pa v takem obsegu, da se nobena pomembnejša akcija stranke brez finančnikov strankinih podjetij ne izvrši. Ti so pa faktično bankarji, veleindustrijalci in velepodjetniki, veletrgovci čeprav v okrilju stranke. S tem se je preneslo težišče SLS od idejne, altruistične in socialne smeri na bankarsko in poslovno polje. Tem poslovnim ciljem stranke mora služiti danes vsa politika stranke; stranka je postala kramar, čigar postopek in usoda gre po dnevni konjunkturi. SLS danes ni več nositeljica onih idej, ki so jih ji dali idealni stari voditelji; ona je danes le še poslovna stranka. Le iz tega stališča so umiljivi politični skoki voditeljev in brezidejna agitacija celega tropa od stranke gospodarsko odvisnih agitatorjev. Iz tega programatičnega in idejnega poloma SLS so vidne le še osebnosti, ki imajo finančno moč v rokah; okrog njih plešejo trabantje liki Izraelcem okrog zlatega teleta, dočim so se idealisti odtegnili ali bili odrinjeni.

Podobno pot gre SDS. Ta nekdanja načelna narodno-napredna stranka z lastno narodno in napredno šolo v Sokolstvu se ni mogla povzdigniti nad splošni nivo ter potegniti vse dobro, zdravo in idealno v Sloveniji za seboj kot se je pričakovalo. Ekskluzivnost vodstva je zavedno in sistematično ter ozkosrčno odbijala idealne delavce in borce ob in po prevratu; nastale so klike in strančice, v katerih so se idealisti večinoma ubili ali izrabili, a stranka mora pobirati sedaj črepinje od onega, kar je bilo po naravi celo njeno. Osební oziri in lokalni kompromisi na škodo narodne in napredne ideje so, ker so ostali nekaznovani, omajali vero širših mas in idealistov v zanesljivost teh dveh bistvenih strankinih načel. Neuspeh političnega vodstva stranke, ko je v času kompromisa z NRS ostalo sredi pota in dopustilo, da so SDS pretekli drugi, še celo Korošec, ki je pri tem teku do NRS izgubil republikanski in avtonomistični program, je pristaše splošno razočaral. Če bo združitev z Radičem in kmetijci prinesla potrebno oploditev, se bo šele videlo.

Enako kot na političnem polju zaznamujemo Slovenci velik razkroj in nazadovanje na gospodarskem. Resno je vprašanje, če ne bo vodilo, ako se dose-danje delovanje vodilnih gospodarskih in upravnih faktorjev ne predrugači, do nezasišane gospodarske katastrofe Slovenije. Vzrok leži v vzajemnem vzdrževanju povojnih metod v našem gospodarstvu. Industrijalec, trgovec, obrtnik in kmet hoče še vedno voditi povojno visoko režijo, a banke zahtevajo še vedno povojno visoko obrestno mero. Tu leži zlo. Nad 8%

obrestno mere prenese danes le še izjemna industrija in izjemen trgovski posel. Kar je čez, ubija vse producente in kupne posredovalce, pa tudi konzumente. Potem pa brezglave metode gotovih bank, ki prevzemajo vlogo biričev nad našo industrijo mesto vloge voditelja in ozdravitelja: najpreje puste, da se z visoko obrestno mero, provizijami, zamudnimi in nevem kakšnimi obrestmi naš industrijec zadolži, potem se pa naenkrat zahteva od njega plačilo. Ko tega ne zmore, se mu postavi „nadzornega organa“ v fabriko. Lastnik vidi, da nima več besede, da se ga ne posluša, da se ne postopa niti strokovno niti v interesu zavoda niti podjetja, pa izgubi veselje. V tem trenutku se spremeni banka v biriča; podjetje se ali poda ali „prevzame“, da vegetira do srečnega konca. Tržič, Lesce, Kamnik, Domžale, Ljubljana, Kočevje itd. s svojimi tvornicami so živi spomeniki takega delovanja. Podobno je s trgovino in obrtjo. Bančne metode ubijajo podjetja in podjetnike in s tem naše gospodarstvo. Na drugi strani po nepotrebnem podražujejo konzumentu produkt; tudi to uničuje narodno premoženje in doprinaša k zadolžitvam in prezadolžitvam naših trgovcev, obrtnikov in posestnikov. Pogledjmo samo zemljiške knjige in registre trvdke. Tričetrť vseh boljših firm je že v bančnih rokah, a nad polovico posestev bi že danes lahko tudi formalno zavladaše banke in denarni zavodi. Kam to pelje, je za vsakega, ki zna gospodarsko misliti, jasno. A nameravana stabilizacija dinarja na projektirani in dosedaj umetno vzdrževani bazi, ki bo visoko vrednost dinarja nad njegovo faktično kupno močjo uzakonila, sigurno ne bo doprinesla k razdolžitvi notranjih dolgov in olajšanju trga.

Ne pišemo tega članka morda za točitev krokodilovih solz ali v rekriminacijo tega ali onega. Ne, pišemo ga v objektivno opozorilo gospodarskim in političnim krmarjem ter njih ozadju, dokler je še čas. S.

Občinske volitve v Kočevju

se vrše dne 24. junija t. l. Ker pameten človek gleda naprej, nazaj pa le za pouk, opustimo vse rekriminacije in računajmo z dejstvi, da vidimo približen rezultat. Ako bi se vezale vse slovenske stranke, bi dobile dvetretjinsko večino. To bi bile dobile že 30. oktobra l. l., ko so dobili nemškonacijonalni bauernpartajlovci 209 glasov, slovenske stranke pa SLS 68, SDŠ 54, NRŠ pa 259, torej skupno 381 proti 209, kar ob količniku 23 da slovenskim strankam 17 mandatov, nemškí nacíonalcem pa ostalih osem. Na vezavo in skupen program slovenskih strank pa ni računati, ker se je SLS v narodno mešanem kočevskem okraju zvezala z Nemci proti ostalim Slovincem in sicer tako, da je SLS zvesta izvršiteljica nemškonacijonalnih lokalnih želj, zlasti tudi gospodarskih in nacíonalnih, za to pa nemškonacijonalni Kočevjarji dajo ob državnozborskih volitvah svoje kuglice župniku Škulju, čigar mandat bi bil sicer lahko ogrožen. Ker se je SLS umela

preriniti v Beogradu do vlade in ima tudi v Oblastnem odboru ljubljanskem večino, kar vse stoji nemškonomacijonalnim Kočevjarjem potom SLS na razpolago, je borba narodno zavednih in neodvisnih kočevskih Slovencev za svojo idejo in slovenski program izredno otežkočena. Za primer naj navedemo le, da smo na Kočevskem pod vlado SLS in pod klerikalnim šolskim nadzornikom prijadrali tako daleč, da starši slovenskih otrok vsled razmer jemlje svoje otroke iz slovenskih razredov in jih dajejo v nemške šole pod predvojnje sudi-markovske učne moči, ki jih je SLS zopet skoro polnoštevilno zbrala v okraj, tako da se faktično slovenska deca zopet potujičuje...

Združeni nemški nacijonalci in klerikalci pa love po Kočevju v narodnih in naprednih vrstah kalinov, ponujajoč prazno župansko čast, da bi vsaj na ta način dobili večino in od sebe odvisnega mestnega župana, ako je ne bi sicer.

Za te volitve se je vložilo pet kandidat-skih list: SLS, dve nemški (bauernpartaj-lovska in obrtniška), SDS in Gospodarsko delavska lista, na kateri so združeni gospodarji in delavci, obrtniki in posestniki, uradniki itd. za skupnim ciljem: omogočiti redno in solidno poslovanje v mestni občini kočevski. Nosilec te liste je stari župan odvetnik Dr. Ivan Sajovic. Vložilo se je to listo nalašč na zadnje mesto.

Kdor želi mestu Kočevju napredek in solidno upravo, bo opustil vsako strankarjevo in osebnosti, ter volil zadnjo listo, ki ima edina upanje, da dobi večino.

Dopisi.

Kočevje. Številna gerentstva, laži in intrige, vse ovadbe, zavijanja in zasliševanja še vedno niso sklonila zavednih kočevskih volilcev, da bi volili nemške nacijonalce in žnjimi zvezane klerikalce. K spoznanju tega dejstva ni pripeljala klerikalcev niti okoliščina, da so le s silnim trudom spravili potrebnih 50 podpisov na svojo kandidatno listo. Da je temu tako, je izkusil tudi kleronemški poslanec župnik Škulj iz Dolenjevasi, ki je prišel v nedeljo dne 13. maja v Kočevje, da v gostilni Erker, poleg premogokopa, pregleda črno vojsko. Bila je zelo skromna in klaverna navzlic celotedenskemu bobnečemu ognju in strupenim noticam v „Slovenca“: točno 22 oseb, od teh štirje kočevski kvartopirci, stalno omizje iz Šalkevasi, par študentov in zasebnih uradnikov, dva železničarja, katehet in kaplan seveda in vseh šest klerikalnih agitatorjev s Struno na čelu. Poleg tega je prišlo sedem statistikov od različnih strank v svrhu poročanja svojim vodstvom. Pač pa sta morala priti oba mestna stražnika in še dva orožnika, vsi stražiti prečastitega, da se mu ne bi kaj človeškega pripetilo. Obdan tako

od kočevskega agitačnega štaba in zaščiten od bajonetov in pendrekov je priljubljeni ljudski govornik Škulj izmolil svoj politični očenaš: kar je slabega v državi, so zakrivali Pribičevićjanci in radikali, kar je dobrega, so storili klerikalci. Ninčič je zafural zunanjo politiko, Pribičević notranjo, upravo korupcijonisti, odkar je pa SLS v vladi, se pa na zunaj in znotraj cedi samo med in mleko. Povedal je, da je radikalna stranka v Sloveniji nepotrebna, kočevska da je demokratska, ne pa radikalna, demokrati pa da so Orjunaši, ki vladajo samo nasilno in z bajonetami — seveda z istimi, ki so ščitili prečastitega od njegovem duhovitem govoru — ter se je obregnil tudi ob Dr. Sajovica, pri čemur je škilil na kočevarske kvartopirce, pričakujoč, da mu za to zaploskajo. Pa ni bilo nič; le dva plačana agitatorčka sta skušala odpreti usta. Ko pa ni nič v nje pritelo, sta jih pa zopet pohlevno zaprla. Da bi bolj držalo, so prečastiti ponovili svojo pridigo tudi v nemškem jeziku. Kočevsko namreč še ne znajo. Pri tem je vseh šest plačanih agitatorčkov ploskalo, ostali so pa godli bas, kar je privabilo šalkovaško nadebudno mladež in zvedavo ženstvo do vrat pogledat, če ni koncert. Tudi so djali, da so na neki kandidatski listi komunisti; pri tem so gotovo mislili na svojo, na kateri paradiža bivši oficijelni blaga jnik komunistične stranke v Kočevju, ki predstavlja par let sem hrbtenico, usta in podplate cele kočevske SLS, od katere je tudi mesečno plačan. In pred nosom prečastitega je stal drugi tak funkcionar, ki bo že vedel, za kaj dela danes za SLS. To vsekakor dokazuje, da je pot od komunistov do SLS dobro uglajena. Kaj hujšega se pa ni zgodilo; ko je bil zmoljen politični očenaš, so gospod poslanec ob pomoči svojih najbližjih zlezli zopet v kočijo in kot rojen ljudski tribun sladko smehljaše mahali poslušalcem v pozdrav kot da bi jim pošiljali poljubčke. „Slovenec“ seveda ni o tem shodu ničesar poročal; pravijo, da je

dopisnik v neki kleti pri Sv. Gregorju zlomil pero. — Eno pa vse to le dokazuje: da način, kako nastopajo klerikalci v Kočevju, za nje ne more obroditi pričakovanega sadu.

Tedenske vesti.

Osebnosti. Prestavljen je iz Kočevja na lastno prošnjo k okrajnemu sodišču v Brežice g. Miroslav Potisk, sodni sluga in pomožni eksekutor pri okrajnem sodišču v Kočevju. Kočevski Slovenci ga bomo težko pogrešali ter mu želimo tudi na novem mestu najlepših uspehov.

Lovišča v kočevskem okraju pridejo letos v sledečih občinah potom javne dražbe v zakup: 1. Banja loka, Borovec, Briga, Fara, Draga, Knežja lipa, Koprivnik in Starilog za dobo od 1. julija 1928 do 31. marca 1934. Dražba se bo vršila 8. junija ob 11. uri. 2. Kočevje, Livold, Mozelj in Nemška loka za dobo od 1. julija 1928 do 31. marca 1933, Novi lazi, Spodnji log in Trava za dobo od 1. julija 1928 do 31. marca 1934. Dražba se bo vršila 9. junija 1928 ob 11. uri. Obe dražbi se bode vršili pri sreskem poglavarju v Kočevju, soba št. 5, kjer se lahko vpogledajo dražbeni pogoji.

Listnica uredništva.

Ker izide naš list v juniju ali s posebno prilogo ali pa dvakrat, je danes nekoliko skrajšan. Nadomestek bo toliko bolj interesanten in aktuelen.

Izdajatelj in urednik: Ferdo Jonke, Kočevje.
Tiskarna J. Pavliček, Kočevje.

Posojila

v poljubni višini od 8—11% na menice in posestva
Izpeljana v 8 do 14 dneh, eventuelno tudi v 24 urah.
Naslov pove iz prijaznosti upravništvo tega lista.

ZOBNI ATELJE BORIS BAN, Kočevje

vis à vis župne cerkve, hiša tvrdke Peter Petsche
izvršuje solidno in zanesljivo vsa v zobotehnično stroko spadajoča dela. — Vsak delavnik od 8. do 12. in od 2. in 5. ure, ob nedeljah od 8. do 12. ure.

Zlate, srebrne, porcelanaste in cementne plombe, zlate mostičke in krone, umetno zobovje, čiščenje zob, pritrjevanje, obnova.

CENE IN DELO BREZ KONKURENCE!

5% Mestna hranilnica v Kočevju

Uradni prostori so v Gradu Trg Kralja
Petra Osvoboditelja.

Uradni dnevi vsak dan od 8. do 11. ure dopoldne
in ob sejnih od 8. do 12. ure dopoldne.

Stanje vlog dne 31. dec. 1927:
Din 17,171.669-18

Obrestna mera za hranilne vloge (brez
odbitka rentnega davka 5%
Obrestna mera za hipoteke 8%
Obrestna mera za menice 12%.

Zadružna gospodarska banka d. d., Ljubljana

podružnica KOČEVJE, Ljubljanska cesta.

Centrala Ljubljana.

Delniška glavnica in rezerve: nad 16,000.000 Din.

Vloge: nad 250,000.000 Din.

Promet: nad 11,000,000.000 Din.

Nakup in prodaja valut in deviz po
dnevem kurzu.

Nakazila v tu- in inozemstvo najhitreje in najceneje.

Podružnice: Celje, Djakovo, Kočevje, Kranj, Maribor,
Novisad, Sombor, Split, Sibenik.

Ekspozitura: Bled.

Vloge na tekoči račun in na hranilne knjižice
proti ugodnemu obrestovanju.

Menični eskont. Lombardiranje
vrednostnih papirjev.

Kulantna provedba vseh bančnih poslov.